

หลักทฤษฎีธรรมมีกัตตประโยชน์กับการแก้ปัญหาสังคม
THE VIRTUES CONDUCTIVE TO BENEFIT
AND SOLVING SOCIAL PROMBLEMS

ละม่อม จันทร์ชื่น¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง หลักทฤษฎีธรรมมีกัตตประโยชน์กับการแก้ปัญหาสังคม เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปแก้ปัญหาสังคมได้ดีที่สุด ขอให้ได้นำเอาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างแท้จริงเป็นคุณธรรมที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน คือเห็นผลในชาตินี้ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ใครก็ตามที่ปฏิบัติ มีความมั่งคั่ง มั่นคง จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “หัวใจเศรษฐี” มี 4 ประการ 1) อุภูฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร 3) กัลยาณมิตรตตา คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย 4) สมชีวิตา มีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม คือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เลี้ยงชีวิตแต่พอดี

กล่าวโดยสรุป หลักทฤษฎีธรรมมีกัตตประโยชน์ เป็นคุณธรรมที่จำเป็น และสำคัญอย่างยิ่งในการปกครองตนเอง ปกครองหมู่คณะ ปกครองสังคม และถือกันว่า หลักทฤษฎี

ธรรมมีกัตตประโยชน์เป็นสิ่งดีงาม ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์เราเป็นคนดี เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง และดีงามของสังคม เพื่ออนุชนรุ่นหลังจะได้ยึดถือเป็นแนวทางเป็นแบบอย่างที่ดีงาม และถูกต้องของสังคมสืบต่อไป

คำสำคัญ : ทฤษฎีธรรมมีกัตตประโยชน์, ปัญหาสังคม

Abstract

The academic of this article: The Virtues Conductive to Benefit and Solving Social Problems.

The Virtues Conductive to Benefit can most apply be used to resolve problems in human societies, This problems are provided that such principle and methodologies are truly embraced and practiced in daily life. Those who were actually practice as appropriate to be wealthy, secure. They called a millionaire.

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

(There were four level) 1) Utthanasampada: to be endowed with energy and industry; achievement of diligence. 2) Arukhasampada: to be endowed with watchfulness; achievement of protection. 3) Kalyanamittata: good company; association with good people. 4) Samajivita: balanced livelihood; living economically.

In short, The Virtues Conductive to Benefit were essential and important as principle to look after one self, a group of people or a society. The Virtues conducive to Benefit is regarded as virtues that keep mankind is goodness, bring a society towards great benefits. Those who are entrusted with leadership or other duties must fulfill their duties with The Virtues Conductive to Benefit for Social Problems.

Keyword: The Virtues Conductive to Benefit, Solving Social Problems

บทนำ

จากวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทย แม้จะมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ที่เข้ามาดำเนินการแก้ปัญหาทาบผู้วิกฤติเศรษฐกิจ อย่างเต็มที่ก็ไม่สามารถฟื้นฟูได้สำเร็จ ส่งผลกระทบไปสู่สังคม และประชาชน ซึ่งจะต้องรีบดำเนินการอย่างเร่งด่วน และในการแก้

สถานการณ์เบื้องต้นได้แก่การประหยัดค่าใช้จ่ายในระดับครอบครัว ทำให้ยื่นหยัดได้อย่างเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้

หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ กับสังคมไทย

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในทางพระพุทธศาสนาจะต้องนำเอาหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หรือหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สูงสุดขั้นต้นได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพสุจริต มีความชำนาญรู้จักใช้ปัญญา สอดส่องตรวจตราหาอุบายวิธีสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครอง เก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย 3) กัลยาณมิตรตาคบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกลงนามาสำเหนียก ศึกษาเยี่ยงอย่างผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา 4) สมชีวิตา มีความเป็นอยู่เหมาะสมคือรู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่าย เลี้ยงชีวิตแต่พอดี

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ในหนังสือธรรมานุญชีวิตได้กล่าวถึง ทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ว่าเป็นหลักธรรมอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น มี 4 ประการ ได้แก่

1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาสอดคล้อง ตรวจสอบหาวิธีที่เหมาะสมที่ดีจัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานที่ได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตราย หรือเสื่อมเสีย

3. กัลยาณมิตรคตา คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักเสวนาคบหาคน ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

4. สมชีวิตา ความเลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่ายเป็นอยู่พอดี สมรายได้ มิให้ฝืดเคือง หรือฟุ่มเฟือยให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2547 : 38)

ความสำคัญของการปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ต่อตนเองได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน ตามหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ นั้น พระธรรมปิฎก ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ธรรมนุญชีวิต ว่า “คนที่จะเรียกได้ว่ารู้จักใช้ทรัพย์หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนที่ทำมาหากินที่ดี ตั้งตัว สร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง เพราะ

ปฏิบัติตามหลักธรรมต่อไปนี้” และ ความสำคัญของทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ นั้น มีหลักธรรม 4 อย่างนี้ มีประโยชน์มากมายหลายประการ แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตามรวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วย คือ

1. ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง

2. ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติมีชื่อเสียงมีคนเชื่อฟัง นับถือ

3. เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี

4. ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม

5. เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต

6. สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติและช่วยลดปัญหาสังคมได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2547 : 38)

องค์ประกอบของหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์

ทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ แปลว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน หมายถึง ประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการ หรืออาชีพที่สุจริตถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจนั้น เป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้าผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการประกอบกิจอาจจะเป็นเงิน สิ่งของ ชื่อเสียง เกียรติยศ การยกย่องสรรเสริญ หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่า ผลประโยชน์อาจเป็นวัตถุหรือผลตอบแทน

ทางด้านจิตใจก็ได้เป็นสิ่งที่คุณทุกคนทุกๆ ไปปรารถนา การที่คุณทุกคนใดบุคคลหนึ่ง จะสามารถได้มาซึ่งผลประโยชน์นั้น จะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการ และมีแผนการ ซึ่งหลักการและแผนการนี้เรียกว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน มีอยู่ 4 ประการ

1. อุฏฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร)
2. อารักขสัมปทา (การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด)
3. กัลยาณมิตตตา (คบคนดีเป็นมิตร)
4. สมชีวิตา (เลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้)

หลักทฤษฎีธรรมมีกัตตประโยชน์ กับการแก้ปัญหาสังคม

1. ความขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานสัมปทา) การที่เราได้สิ่งของเงินทอง และชื่อเสียงเกียรติยศมานั้น เราจะต้องขวนขวายขยันหมั่นเพียรต่อสู้กับความยากลำบากถึงจะประสบความสำเร็จ เช่น ข้าราชการจะได้เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งอันนำมาซึ่งเกียรติยศแก่ตนเองและวงศ์ตระกูล ก็จะต้องขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ หรือการทำมาหาเลี้ยงชีพเพื่อสร้างฐานะให้กับตนเองและครอบครัวก็เช่นกัน เราก็ต้องอาศัยความมานะอดสาหะและความขยันหมั่นเพียร จึงจะได้ทรัพย์มา

นอกจากอุฏฐานสัมปทา การถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรใน

การปฏิบัติหน้าที่การงาน การประกอบอาชีพอันสุจริตฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จักใช้ปัญญาสอดคล้องตรงตรวจตราหาอุบายวิธีสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี การประกอบอาชีพการงานนั้นต้องทำเพื่อเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว มีความขยันในการทำงานตามหน้าที่ หรือตามอาชีพของตนโดยไม่เกียจคร้าน ไม่นิ่งเฉย หรือทำกิจอื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องกั้งงานในหน้าที่จนทำให้เสียเวลาไปโดยไร้ประโยชน์ แม้บางครั้งการทำงานนั้น อาจไม่ใช่การหาทรัพย์โดยตรง เช่นการเป็นนักศึกษามีหน้าที่จะต้องศึกษาเล่าเรียน ก็ต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียนให้บังเกิดผลดี โดยถือว่าเป็นหน้าที่ ในปัจจุบันแม้ยังไม่ได้ทรัพย์แต่การศึกษาก็เป็นเหตุเบื้องต้นที่จะนำไปสู่อาชีพการงานที่ดีในอนาคต หากนักศึกษาเป็นนักกีฬาด้วยนอกจากขยันตั้งใจเรียนแล้วนักศึกษายังต้องขยันหมั่นฝึกซ้อมกีฬาที่ตนถนัดด้วยอีกทางหนึ่งเพราะกีฬากำลังพัฒนาเป็นกีฬาอาชีพ มีกีฬาหลายประเภทที่สามารถทำให้หาทรัพย์ได้โดยสุจริตด้วยแรงกายแรงใจของตนเอง เช่นอาชีพ นักมวย นักฟุตบอล กอล์ฟ ลีลาศ หรือจากการได้ไปแข่งขันในโอกาสต่างๆ เช่น โอลิมปิกเกมส์ เอเชียนเกมส์ หากมีความขยันหมั่นเพียรฝึกซ้อมจะส่งผลให้ได้รับเหรียญทอง และได้รางวัลเป็นทรัพย์สินเงินทองจำนวนมาก เป็นต้น จึงนับว่าความขยันหมั่นเพียรในการงานหน้าที่ที่รับผิดชอบ จะทำให้ได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน คือ มีทรัพย์สินเงินทองสำหรับซื้อหาเครื่องอุปโภค บริโภค ไว้ดำรงชีวิต

2. การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด (อารักขสัมปทา) การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด หมายความว่าเมื่อเราขยันหมั่นเพียรพยายามสร้างอนาคต ชื่อเสียง หรือหาทรัพย์มาได้ ถ้าไม่รู้จักรักษาไว้ ก็จะเสื่อม หรือหมดไปอย่างรวดเร็ว การรักษาชื่อเสียงนั้น หมายถึงการหลีกเลี่ยงการกระทำความชั่ว หรือการมัวเมากับอบายมุข เช่น ไม่ดื่มสุรา ไม่เสพยาเสพติด ไม่เล่นการพนันทุกประเภท เป็นต้น ส่วนการรักษาทรัพย์นั้นหมายถึงการรู้จักใช้จ่ายอย่างฉลาด ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักเก็บหอมรอมริบ ส่วนการประหยัดนั้น หมายถึงการรู้จักใช้จ่ายเงินทองให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นอกจากนี้การรักษาและประหยัดทรัพย์ยังหมายถึง การรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ไว้ในที่ปลอดภัย การใช้สอยทรัพย์และสิ่งของอย่างประหยัด ถนอมใช้ ซ่อมแซมเมื่อชำรุดเสียหาย ดูแลรักษา และเก็บไว้เมื่อใช้เสร็จแล้ว หรือรู้จักตัดแปลงของที่ชำรุดให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เป็นต้น อารักขสัมปทา คือการถึงพร้อมด้วยการรักษา รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย หลักธรรมข้อนี้มีจุดมุ่งหมายให้เป็นคนมัธยัสถ์ รู้จักจ่ายทรัพย์ไปในทางที่เกิดประโยชน์ไม่ใช่นำไปใช้เพื่อ amusement เพื่อรูป รส กลิ่น เสียง จนทำให้ทรัพย์นั้นหมดไปโดยไม่ทำให้ตนเองเจริญขึ้นได้ มั่งมีไม่ก็ช่วยยาม ก็กลับไปลำบากยากจน

เพราะใช้ทรัพย์ไปในทางมึนเมา และอบายมุข บางครั้งจนถึงกับเป็นหนี้สิน เสียทรัพย์และเสียเกียรติ มีนักกีฬาหลายคนที่ได้ทรัพย์มากมาย จากการแข่งขัน แต่ต้องพบกับความลำบากในบั้นปลายของชีวิตเหตุเพราะไม่มีธรรมในข้อนี้นั่นเอง

3. คบคนดีเป็นมิตร (กัลยาณมิตตตา) การคบคนดีเป็นมิตร (กัลยาณมิตตตา) คนเรานั้นจะอยู่ในสังคมแต่เพียงลำพังไม่ได้ จะต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลอื่น บุคคลที่เราสามารถพึ่งพาอาศัยได้ และมีความปรารถนาดีต่อเราหาได้ยาก ดังนั้น การเลือกคบคนดีมีความสำคัญมาก เพราะถ้าเราคบคนชั่วเป็นมิตรอาจทำให้เราตกไปอยู่ในทางที่ชั่ว หรือพบกับความหายนะได้

ลักษณะของมิตรที่ดีมีดังนี้

1. มิตรอุปการะ ได้แก่เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเตือนสติมิให้ประมาท ช่วยป้องกันมิให้ทำชั่ว ช่วยป้องกันรักษาทรัพย์ และชื่อเสียงของเพื่อน สามารถพึ่งพาอาศัยได้ในยามทุกข์ยาก

2. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ได้แก่มิตรที่ไม่ละทิ้งเพื่อนในยามวิบัติ ปกปิดความลับของเพื่อน

3. มิตรแนะนำประโยชน์ได้แก่คอยห้ามมิให้เพื่อนทำชั่ว แต่แนะนำหนทางแห่งความดี ความเจริญให้แก่เพื่อน

4. มิตรมีความรักใคร่ คือ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ทุกข์ก็ทุกข์ด้วย ไม่ทิ้งเพื่อนได้เถียงคนที่ติเตียนเพื่อน รับรองคนที่สรรเสริญเพื่อน

การคบมิตรเป็นคนดี รู้จักเลือกคนที่คบหาว่าจะนำชีวิตของเราไปในทางใด โดยเลือก เสวนาศึกษาแบบอย่างผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา การคบมิตรตามหลัก มงคล 38 ประการ ในหลักคำสอนของ พระพุทธศาสนา มงคลแรกที่พระพุทธองค์ ทรงสอนให้ปฏิบัติก็คือ การไม่คบคนพาล และมงคลถัดมาก็คือต้องรู้จักคบบัณฑิต คำว่าคนพาล และบัณฑิต เมื่อวิเคราะห์ให้แจ่มแล้ว จะพบว่า มีทั้งคนพาล และบัณฑิต ภายในคนพาลและบัณฑิต ภายนอกคนพาล และบัณฑิต หากบัณฑิตภายในตัวเราเข้มแข็งคนพาล ภายนอกก็ไม่อาจจะชวนเราไปได้ ดังนั้น ความเป็นกัลยาณมิตร ต้องเริ่มที่เราสร้าง บัณฑิตและมิตรขึ้นภายในตัวเองก่อน เมื่อ บัณฑิตหรือมิตรภายในตัวปรากฏแล้ว ก็ สามารถเลือกเสวนากับบัณฑิตหรือมิตร ภายนอกได้ตั้งคำถามที่เราได้ยินได้ฟังอยู่ เสมอว่า “คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบ บัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล” และการสังเกต ว่าผู้ที่ตนคบหาด้วยนั้นเป็นคนพาลหรือ บัณฑิต คือกัลยาณมิตร พึงสังเกตว่าชอบ ชักชวนไปในทางฉิบหายเสียหาย เสียเวลา เสียสุขภาพ และทำเรื่องที่ไม่ไยประโยชน์ หรือไม่ เพราะหากเราไม่รู้จักรู้จักเลือกคบบัณฑิต คือกัลยาณมิตร แล้ว ย่อมเป็นเหตุที่ทำให้เรา ต้องเสียทรัพย์ที่หามาได้นั้น และไม่สามารถ ปฏิบัติธรรมในข้อ อุฏฐานสัมปทา และอารักขสัมปทา ได้เลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลัง ทรัพย์ที่หามาได้(สมชีวิตา) การเลี้ยงชีพตาม สมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ (สมชีวิตา)

หมายความว่า ในการดำรงชีวิตนั้น ไม่ควรใช้ ทรัพย์อย่างสุรุ่ยสุร่าย การใช้ทรัพย์ จะต้องพิจารณาถึงความจำเป็น หากเรา ต้องการให้ชีวิตสุขสบายก็ควรจะได้เงินสาย กลาง คือไม่มากจนฟุ่มเฟือย และไม่น้อยจน เป็นการตระหนี่

ความอัศจรรย์ของหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ ในการแก้ปัญหาสังคม

หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ เป็น หลักธรรมคำสอนที่สำคัญ เป็นสิ่งอัศจรรย์ หากบุคคลใดน้อม นำไปปฏิบัติแล้ว จะได้ ประโยชน์ตามสมควร แก่การประพฤติปฏิบัติ ที่เรียกว่า ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ซึ่งผู้ปฏิบัติ ย่อมจะได้รับผลแก่การปฏิบัติอย่างแน่นอน หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่ พระพุทธเจ้า ทรงตรัสรู้ แล้วนำมาสั่งสอน พุทธศาสนิกชน ของพระพุทธองค์ ก็เพื่อให้ ได้นำไปประพฤติ เพื่อให้เกิดผล คือ การ แก้ปัญหาชีวิต ในด้านต่าง ๆ เพื่อความร่มเย็น และเป็นสุขในสังคมนั่นเอง

การเลือกธรรมะ มาแก้ปัญหาในชีวิต ประจำวันก็เหมือนกัน จะต้องเลือกให้ เหมาะสมที่จะแก้สาเหตุของปัญหานั้น ๆ ดังที่ ได้ยกตัวอย่าง ในปัญหาสังคม และแนวทาง แก้ไขตามหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ มา ประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมแก่กรณี นั้นๆ ธรรมะ ก็จะแสดงอานุภาพได้เต็มตามหน้าที่ ของมัน เป็นอัศจรรย์ คืออำนาจผลดี ในการ แก้ปัญหาสังคมให้เกิดขึ้นแก่บุคคลนั้นๆ ตามสมควรแก่การปฏิบัติของเขา กลายเป็น

ความสุขที่แท้จริง แก่ตนเอง และสังคม ตลอดทั้งประเทศชาติ โดยส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า ธรรมที่บุคคล ประพฤติดีแล้วย่อมนำมาความสุขมาให้

บทสรุป

หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์เป็นคุณธรรมที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่จะใช้

เป็นหลักปฏิบัติในการปกครองตนเอง ปกครองหมู่คณะ ปกครองสังคม และถือว่าเป็นหลักธรรมทำให้เกิดความดีงาม ซึ่งช่วยให้ การดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นคนดี และประเทศชาติพัฒนาขึ้น ก็เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่บุคคล หมู่คณะ หรือสังคมส่วนรวมนั่นเอง

บรรณานุกรม

- พระราชวรมนี (ประยูรค์ ปยุต โด). (2528). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาทองขาว กิตติธโร. (2547). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change)*. กรุงเทพฯ: บริษัทจรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- สุธา ทองบุตร. (2556). *การประยุกต์ให้หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์กับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.